

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Areal og stedsutvikling
Øgardsvegen 2
2100 Skarnes
Telefon: 62 96 80 00
postmottak@sor-odal.kommune.no
www.sor-odal.kommune.no
Org.nr. 964 947 716 MVA

Deres ref.

Vår ref.
24/236-8/FA-S05 /MAN

Sted/Dato:
Skarnes, 25.03.2024

Høringsuttalelse fra Sør-Odal kommune og Odal flomsikringslag – Vurdering av konsesjonsplikt ved økt slukeevne i Funnefoss Kraftverk

Sør-Odal kommune (SOK) og Odal flomsikringslag (OFL) viser til høringsbrev fra NVE datert 12. januar 2024 om vurdering av konsesjonsplikt ved økt slukeevne i Funnefoss kraftverk. Odal flomsikringslag på vegne av SOK/OFL har i e-post 31.01.2024 fra NVE fått forlenget høringsfrist til 31. mars 2024.

Vi viser innledningsvis til tidligere korrespondanse hvor vi har uttrykt bekymring for hvordan driften av kraftverket påvirker flom og erosjon i vassdraget. Det henvises til vår e-post og vårt brev til NVE datert 19. mai 2022 om innkalling til konsesjonsbehandling og kopi av brev datert 5. september 2023 om *Krav om revisjon av konsesjonsvilkår for Funnefoss kraftverk – oversendelse av krav for kommentar* fra NVE til Glomma Kraftproduksjon. Vi ber om en oppdatering på status i saken.

1. Oppsummering

SOK/OFL mener det beskrevne tiltaket kan berøre allmenne interesser i en slik grad at tiltaket er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 8. SOK/OFL mener det er holdepunkter for at driften av kraftverket og styring av vannstand ovenfor Funnefoss kan forårsake negative og uforutsette virkninger, herunder økt flomrisiko, erosjonsskader, miljøskader, redusert friluftaktiviteter og privatrettslige ulemper/skader. Tiltakets virkninger for allmenne interesser må utredes nærmere i forbindelse med en konsesjonsbehandling av oppgraderingen.

Kraftverket drives i dag uten konsesjon etter vannressursloven og vassdragsreguleringsloven. SOK/OFL mener det er grunnlag for å innkalle kraftverket til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66. Det anses som hensiktsmessig at eventuelle konsesjonsprosesser for både oppgradering og innkalling samkjøres. Se nærmere om dette i punkt 6.

SOK/OFL vil understreke viktigheten av at det iverksettes undersøkelser for å kartlegge Funnefoss kraftverks virkninger på flom og erosjon. Dette er sentralt for kommunens evne til å planlegge for naturfarer og ivareta private og offentlige interesser. Det haster å kartlegge og kvantifisere den økte risikoen som Funnefoss pådrar samfunnet oppstrøms, og i verste fall også nedstrøms dersom en lignende hendelse som Braskereidfoss skulle oppstå under neste storflom.

2. Behov for ytterligere utredninger

NVE ber i sitt brev kommunene informere om kjente allmenne interesser blir berørt av forslaget til oppgradering av Funnefoss kraftverk. Notat datert 30. november 2023 fra Glomma Kraftproduksjon er eneste vedlegg til brevet. Notatet beskriver de tekniske elementene av tiltaket i grove trekk. Omtalen av mulige konsekvenser for natur, miljø, friluftsliv, helse og sikkerhet er kun overfladisk beskrevet. Kommunen mener notatet ikke gir tilstrekkelig grunnlag til å vurdere konsekvensene av tiltaket, som eksemplifisert i punkt 3 og 4 nedenfor.

SOK/OFL viser til at det er klare holdepunkter for at allmenne interesser allerede er berørt av dagens drift av kraftverket, ved økt flomrisiko, erosjonsskader, miljøskader, redusert friluftaktiviteter og privatrettslige ulemper/skader. Oppgradering av kraftstasjonen vil kunne føre til en ytterligere påvirkning av disse interessene. SOK/OFL er opptatt av at det gjøres tilstrekkelige utredninger av tiltakets konsekvenser, særlig av flom- og erosjonsproblematikk, for å sørge for at hensynet til disse allmenne interessene ivaretas. Vi viser for øvrig til punkt 4 og 5 nedenfor.

3. Flomavledning i byggefasen

Det gis i notat av 30. november 2023 ingen informasjon om nyere eller planlagte oppgraderinger av flomlukene. Vi antar dermed at det ikke foreligger planer for nye luker for økt flomavledning til tross for bekymringen påpekt i vedlegg til kommunens brev til NVE 19. mai 2022.

Vi tolker fremdriftsplanen i notatets kapitel 2.3 slik at ett aggregat oppgraderes om gangen og at kraftverkets evne for å avlede flomvann vil være halvert i en periode på minst 2 år, muligens lengre hvis forsinkelser oppstår underveis. Det vil sannsynligvis være kortere perioder der ingen av aggregatene kan kjøres og alt vann må passere flomluker og flomløp. Dette medfører etter vår mening en vesentlig økning av risiko for flomskader oppstrøms. Vi har allerede påpekt at Kurve 5 ikke kan følges over 2500 m/s. Denne «terskelverdien» reduseres til ca. 2000 m³/s mens begge aggregater er ute av drift.

Til sammenligning hadde flommen under stormen «Hans» i 2023 allerede en topp på 2300 m³/s ved Skarnes, anslått å ha en returinterval av bare 10-20 år under fremtidige klimaforhold. Dersom en lignende eller større flom oppstår under oppgraderingen i 2027, vil Funnefoss kraftverk bidra til økt flomskader utover situasjonen fra før kraftverket ble bygget. Økt risiko for flomskader oppstrøms medfører at allmenne interesser blir berørt av oppgraderingen.

Dambruddet i Braskereidfoss i august 2023 illustrerer mulige alvorlige og kostbare konsekvenser av for lite evne for evakuering av storflommer i Glomma. Dambruddet i Braskereidfoss oppsto som resultat av svikt i åpning av flomluker av samme type som befinner seg i Funnefoss.

SOK/OFL mener at samfunnssikkerhet bør prioriteres, og at det må gjøres en utredning av behov for økt flomlukekapasitet foran kraftverkets foreliggende forslag for oppgradering av produksjonsutstyr.

4. Manøvrering etter oppgraderingen

Vi har i vedlegg til brev av 19. mai 2022 begrunnet hvorfor vi mener at hyppige små endringer av vannstand påført av styringssystemet til Funnefoss kraftverk og kortvarige utfall av aggregater bidrar til lignende endring i vannstand helt opp til Skarnes og inn i Oppstadåa under perioder med lave vannføringer i Glomma. Slike hyppige endringer er ikke naturlige under lave stabile vannføringsperioder og det mistenkes at dette har bidratt til erosjon langs elvebreddene. Omfang av erosjonsskader oppstrøms Funnefoss er betydelig og har skjedd kontinuerlig de siste par tiår. Allmenne interesser er dermed berørt av hvordan manøvreringen av Funnefoss foregår. Det gis ingen informasjon om hvordan dette vil endre seg etter oppgraderingen og hvordan raske unaturlige variasjoner av vannstand kan unngås.

Manøvrering etter kurve 5 (se nedenfor punkt 6) vil måtte foregå med justering av lukeåpninger en god del av tiden mens oppgraderingsarbeidet pågår. I dag justeres vannstanden automatisk med endring av pådrag i aggregatene for alle sesonger, unntatt under flom. Styring av vannstand med endring av lukeåpninger er mindre nøyaktig og tregere enn styring med bruk av pådrag på aggregatene. Derfor mistenker vi at hyppige justeringer av lukeåpninger for å holde kurve 5 mens oppgraderingen pågår, vil forverre situasjonen for erosjon av elvebredden.

5. Innkalling til konsesjonsbehandling

Akershus Energi AS ble ved kgl.res. av 9. mars 1973 tildelt en ervervskonsesjon for fall i Funnefoss i Glomma. Det ble vurdert at utbygging av nytt kraftanlegg (dam og kraftverk) kunne skje uten konsesjon etter vassdragsloven av 1940. For at kraftverket skulle operere som et ukonsedert tiltak, var *«forutsetningen at kraftverk og luker blir manøvrert slik det til enhver tid holdes samme relasjon vannstand/vannføring ovenfor dammen som tidligere»*, se departementets foredrag av 9. mars 1973.

Etableringen av kraftverket skulle ikke ha innvirkning på vassdraget. Etter idriftsettelsen av kraftverket har det derimot oppstått endringer og behov for å etablere vannføringskurver og manøvreringsavtale for å forsøke å gjenspeile tidligere vannstand/vannføring. I den sammenheng fremhever vi den såkalte «kurve 5» fastsatt i NVEs fagrapport av 2000 og manøvreringsavtalen av 2004 som regulerer manøvreringen av fallet.

Slik SOK/OFL ser det, er det behov for innkalling til konsesjonsbehandling av kraftverket etter vannressursloven § 66 tredje ledd. Bestemmelsen lyder: *«Eldre vassdragstiltak som ikke trengte tillatelse etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette uten konsesjon etter § 8. Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfeller likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist.»* (vår understreking).

På bakgrunn av fagrapporter, oppdatert datagrunnlag, og lokalkunnskap mener SOK/OFL at forutsetningen for Funnefoss kraftverk skulle være et ukonsedert tiltak ikke er overholdt. Etter etableringen av Funnefoss kraftverk har variasjoner i vannstanden langt oppstrøms endret seg i karakter, i strid med forutsetningen for det ukonsederte tiltaket.

SOK/OFL fremhever særlig de negative endringene på miljø og sikkerhet som det er klare holdepunkter for at kan tilskrives kraftverket. På den bakgrunn finner SOK/OFL at det er grunnlag for at NVE kan innkalle kraftverket til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66 tredje ledd.

SOK/OFL ber NVE bruke sin myndighet etter vannressursloven § 66 tredje ledd til å innkalle Funnefoss kraftverk til konsesjonsbehandling.

Uttalelsen sendes fra Sør-Odal kommune på vegne av både kommunen og flomsikringslaget.

Ved henvendelse i saken, ta kontakt med saksbehandler Morten Andreassen på tlf. 62 96 80 57 eller på e-post: Morten.Andreassen@sor-odal.kommune.no

Med hilsen

Morten Andreassen
Enhetsleder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Kopi til:

Harald Holt

Ringåsvegen 193

2100 SKARNES